

آموزش روزنامه نگاری در ایران

• دکتر سید وحید عقیلی
رئیس دانشکده علوم انسانی واحد علوم و تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی

آموزش علوم ارتباطات اجتماعی در ایران به مثابه رشته‌ای دانشگاهی و نیز آموزش رشته روزنامه‌نگاری به منزله یکی از مهم‌ترین و کاربردی‌ترین زیر شاخه‌های علوم ارتباطات اجتماعی، مدیون تلاش‌ها، برنامه‌ریزی، مدیریت و پی‌گیری‌های دلسوزانه و ناشی از عشق و علاقه دکتر کاظم معتمدنژاد می‌باشد.

به دلیل وجود شرایط خاص سیاسی، اجتماعی و فرهنگی در دوران حکومت‌های قاجاریه و پهلوی و استبداد حاکم در این دوران، رونق روزنامه‌نگاری حرفه‌ای و آموزش اصول و مبانی آن در ایران حتی در مقایسه با کشورهای منطقه‌ای و خاورمیانه بسیار کند و ضعیف و در عین حال مسیری تنگ و پریپیچ و خمی را طی کرده است.

به‌رغم وجود روزنامه‌نگاران و نویسندگان مطبوعاتی قوی در دوران انقلاب مشروطه و بعد از آن متأسفانه آموزش روزنامه‌نگاری در کشور بسیار مورد غفلت قرار گرفته و اکثر آنان براساس ذوق و قریحه و استعداد ذاتی در این دوره فعالیت کرده‌اند و تنها در چند دهه اخیر آموزش دانشگاهی در حوزه روزنامه‌نگاری و ارتباطات اجتماعی در تربیت روزنامه‌نگاران و

به‌رغم وجود روزنامه‌نگاران و نویسندگان مطبوعاتی قوی در دوران انقلاب مشروطه و بعد از آن متأسفانه آموزش روزنامه‌نگاری در کشور بسیار مورد غفلت قرار گرفته است

در اواخر دهه شصت آموزش
دانشگاهی علوم ارتباطات اجتماعی
و گرایش‌های زیرمجموعه آن یعنی
روزنامه‌نگاری و روابط عمومی در
کشور و آن هم تنها در پایتخت
شروع شد

عالی به دانشکده علوم ارتباطات اجتماعی در سال ۱۳۵۰ و سپس ایجاد پژوهشکده علوم ارتباطی ایران در سال ۱۳۵۵ و در نهایت تقسیم این دوره به دو دوره فعالیت‌های دانشکده تا زمان وقوع انقلاب اسلامی و پس از انقلاب اسلامی با ایجاد گرایش کارشناسی ارتباطات اجتماعی از مهرماه سال ۱۳۶۲؛ (د) احیای استقلال رشته علوم ارتباطات اجتماعی دوره کارشناسی با دو شاخه روزنامه‌نگاری و روابط عمومی در سال ۱۳۶۸

تقسیم کنیم، در واقع آموزش رشته‌های علوم ارتباطات اجتماعی به‌منزله رشته‌ای دانشگاهی و به‌ویژه آموزش دانشگاهی رشته روزنامه‌نگاری عملاً در سال‌های پس از انقلاب اسلامی در ایران شروع شده است.

بنابراین آنگونه که ذکر آن رفت، تنها در اواخر دهه شصت آموزش دانشگاهی علوم ارتباطات اجتماعی و گرایش‌های زیرمجموعه آن یعنی روزنامه‌نگاری و روابط عمومی در کشور و آن هم تنها در پایتخت شروع شد. تا آن زمان فعالیت‌های برنامه‌ریزی‌شده جدی و علمی آموزش علوم ارتباطات اجتماعی و روزنامه‌نگاری منحصر به تهران و

نویسندگان مطبوعاتی نقش داشته است.

موقعیت سوق الجیشی ایران در قرون و دهه‌های گذشته به‌ویژه اوضاع پس از جنگ دوم جهانی و حوادث و رویدادهای پس از آن به‌خصوص در زمینه مسائل اجتماعی، سیاسی و اقتصادی باعث شد که نه‌تنها ایران در زمره مناطق و مراکز مهم جهان قرار گیرد، بلکه بواسطه وجود همین دلایل، تولید و تدوین اخبار این سرزمین پهناور اهمیتی خاصی پیدا کند.

اگر طبق نظر دکتر کاظم معتمدنژاد تجربه‌های آموزش روزنامه‌نگاری و سایر شاخه‌های علوم ارتباطات اجتماعی در ایران را به چهار مرحله

(الف) کلاس‌های درس روزنامه‌نگاری سازمان پرورش افکار و دانشگاه تهران در سال ۱۳۱۹؛

(ب) کلاس‌های آموزش آزاد روزنامه‌نگاری دانشگاه تهران با همکاری مدیران مطبوعات و دانشگاه تهران در سال ۱۳۳۴؛

(ج) واگذاری امتیاز تأسیس موسسه عالی مطبوعات و روابط عمومی در سال ۱۳۴۵ از سوی شورای مرکزی دانشگاه‌ها به روزنامه کیهان و در ادامه تغییر نام این موسسه

صرفاً و عملاً از سوی دانشگاه تهران و نیز دانشگاه علامه طباطبائی صورت گرفته و مشتاقان و دانشجویان این رشته در دیگر شهرها و حتی مراکز استان‌ها از آموزش در این حوزه محروم بوده‌اند.

اما در سطح تحصیلات تکمیلی و کارشناسی ارشد از اوایل دهه هفتاد آموزش ارتباطات اجتماعی و روزنامه‌نگاری هم‌زمان در دانشگاه علامه طباطبائی و دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی و از اواسط دهه هفتاد با راه‌اندازی و پذیرش اولین دوره دانشجویان دکتری تخصصی علوم ارتباطات گرایش روزنامه‌نگاری باز هم‌زمان در دانشگاه علامه طباطبائی و دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات روند آموزش علوم ارتباطات اجتماعی و روزنامه‌نگاری وارد مرحله جدیدی شد.

نکته قابل توجه اینکه در چند دهه آموزش دانشگاهی علوم ارتباطات اجتماعی و روزنامه‌نگاری در ایران، استقبال و تقاضای قابل توجهی از سوی دانشجویان و مشتاقان به این رشته و گرایش‌های آن صورت گرفته که متأسفانه این تقاضاها و عطش یادگیری را دانشگاه‌های تهران و علامه طباطبائی با ظرفیت محدود خود نتوانستند پاسخ‌گو باشند و مشتاقان این رشته به‌ناچار به دیگر رشته‌ها روی آورده و نهایت اینکه تعداد فارغ‌التحصیلان این رشته در روزنامه‌ها، مراکز خبری، خبرگزاری‌ها، روابط عمومی‌ها، مراکز تحقیقات ارتباطی و رسانه‌ای، دفاتر تبلیغاتی و مراکز اطلاع‌رسانی و نظایر آن که به کار مشغول باشند، بسیار اندک بوده و بنابراین رونق این رشته با تأثیر زیاد هم در تهران و هم در دیگر شهرهای کشور به‌طور ملموسی قابل رؤیت بوده است.

استقبال و تقاضای قابل توجه دانشجویان و مشتاقان رشته‌های علوم ارتباطات اجتماعی و گرایش‌های مربوط هم در تهران و هم در دیگر مراکز استان‌ها و حتی شهرستان‌های دور و نزدیک در دهه‌های اخیر باعث شده است که دانشگاه آزاد اسلامی فقط در سطح استان تهران در چهار واحد

دانشگاهی، یعنی علوم و تحقیقات تهران در مقطع کارشناسی ارشد علوم ارتباطات و دکتری ارتباطات اجتماعی گرایش روزنامه‌نگاری؛ واحد تهران مرکزی با دو گرایش کارشناسی ارشد روزنامه‌نگاری و تحقیق در ارتباطات و سه گرایش علوم ارتباطات اجتماعی، روزنامه‌نگاری و روابط عمومی؛ واحد تهران شرق در دو مقطع کارشناسی روزنامه‌نگاری و روابط عمومی؛ و واحد دماوند در دو گرایش فوق‌شمار قابل توجهی فارغ‌التحصیل و دانشجوی در حال تحصیل داشته باشد.

تلاش دکتر علی اکبر فرهنگی برای راه‌اندازی دوره دکتری و کارشناسی ارشد ارتباطات اجتماعی و توجه وی به برگزاری دوره دکتری مدیریت رسانه که باعث رونق هرچه بیشتر رشته روزنامه‌نگاری شده نیز در خور تمجید است.

علاوه بر فعالیت آموزشی مؤثر چهار واحد دانشگاه آزاد اسلامی در سطح استان تهران در مقطع دکتری، کارشناسی ارشد و کارشناسی ارتباطات اجتماعی، شمار قابل توجهی از دانشجویان در رشته‌های حوزه ارتباطات در واحدهای اراک، تبریز، آمل، تربت جام، جهرم، شوشتر، فراهان، آشتیان و بندرعباس مشغول به تحصیل هستند و تعداد دیگری نیز فارغ‌التحصیل شده و در مراکز خبری و اطلاع‌رسانی کشور فعالیت می‌کنند.

نکته قابل توجه اینکه علاوه بر فعالیت‌های آموزشی دانشگاه‌های تهران، علامه طباطبائی، آزاد اسلامی، امام صادق (ع)، سوره و دانشکده صدا و سیما در حوزه ارتباطات اجتماعی و گرایش‌های مربوط در سال‌ها و دهه‌های اخیر، مراکز آموزش دیگر همچون دانشگاه جامع علمی کاربردی در تهران و شهرستان‌های دور و نزدیک به آموزش مشتاقان روزنامه‌نگاری و ارتباطات می‌پردازند.

پی‌نوشت:

1. seyed-vahid-aqili@yahoo.com